

Kriminaalpoliitika põhialused 2030

Ülevaade 2023. aasta kohta
ÜLDNÄITAJAD

1.

Registreeritud kuritegusid
(2022. a 25 663) **27 465**
(+7%)

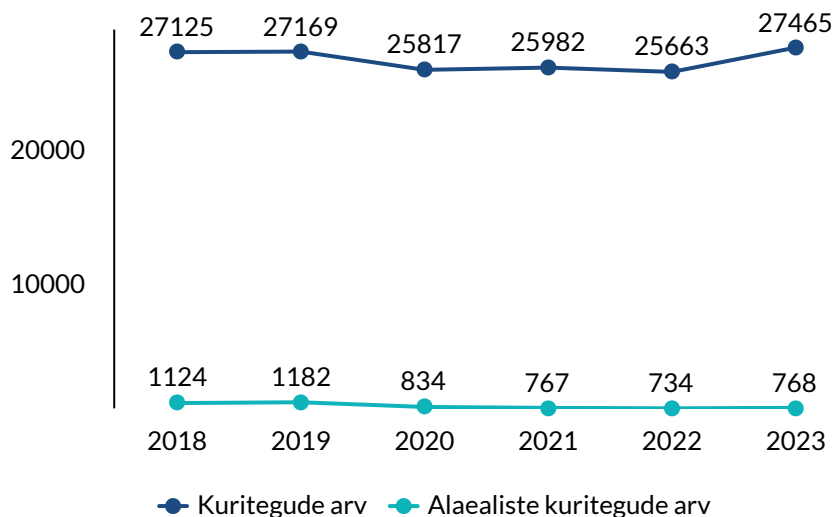
Kuriteoohvriks
langenute osakaal* **7%**
(2022: 6%)

Tapmised ja mõrvad **23**
(2022: 27)

Eesti inimestest
tunneb end
kodutänaval
turvaliselt* **70%**
(2022: 71%)

* Allikas: Justiitsministeerium. 2022 ja 2023. Ohvriuring.

Kuritegude arvu muutus

Tapmisi ja mõrvu
100 000 elaniku
kohta

1,7

2022: 1,9

Kinnipeetavaid
100 000 elaniku
kohta 31.12 seisuga

134

2022: 156

Tapmistes ja
mõrvades hukkunuid

18

2022: 18

Narkootikumide
üledoosidest
põhjustatud surmad
*

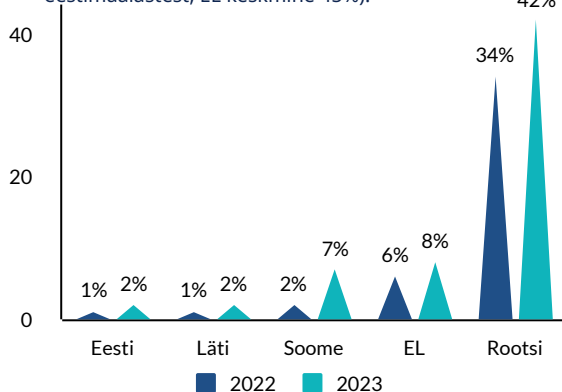
117

2022: 79

*Tervise Arengu Instituudi andmed, 13.02.24

Kuritegevuse tajumine EL-s

Inimeste mure kuritegevuse pärast on üsna väike. Suureks mureks on hoopis elukallidus ja hinnatõus (59% eestimaalastest, EL keskmine 45%).

Inimesed, kes peavad kuritegevust probleemiks oma riigis. Standard Eurobarometer 99 - Spring 2023
Standard Eurobarometer 97 - Summer 2022

Kinnipeetavate arv Euroopas

100 000 elaniku kohta on Eestis 122 kinnipeetavat. Oleme edenenud üheksa kohta paremuse suunas.

25. Eesti (122)

1. Türgi (435)
8. Poola (193)
9. Ungari (192)
11. Läti (175)
16. Leedu (156)
52. Soome (52)

World Prison Brief. 2024

Kriminaalpoliitika eesmärk

2030. aastal on Eestis turvaline ja õiglane ühiskond, mille sõltumatu, tõhusa, nutika ja ohvreid abistava kriminaaljustiitsüsteemiga puutub kokku vähe lapsi ja noori. Sõltlased ja vaimsete häiretega õigusrikkujad saavad vajalikku abi. Toimib õigusrikkumisi vähendav karistussüsteem koos karistusalternatiividega. Raske vägivallakuritegevus väheneb Euroopa kiireimas tempos.

[Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030](#)

Kriminaalpoliitika põhialused 2030

Ülevaade 2023. aasta kohta

2.

1. KRIMINAALJUSTIITSÜSTEEM ON TÕHUS, KIIRE, SÕLTUMATU, INIMKESKNE JA OHVRISÕBRALIK

22.02.2023 võttis Riigikogu vastu KarS muudatused, millega juriidilise isiku vastutuse alused laienesid nii kuritegude kui väärteude korral.

1.04.2023 jõustus uus ohvriabi seadus, mis parandab abi kättesaadavust vägivalda, kuriteo või kriisijuhtumi ohvritele.

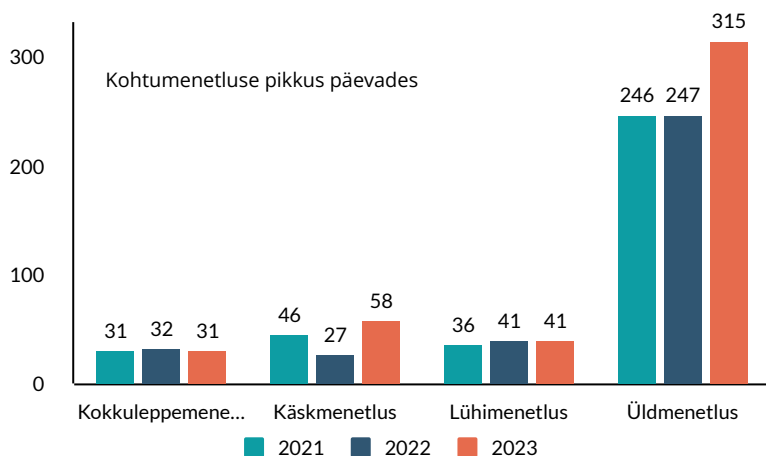
Justiitsministeeriumi, *Victim Support Europe* ja Virumaa haiglate koostöös loodi kehakaart patsiendi vigastuste fikseerimiseks. Lisaks töötati välja kannatanu individuaalsete vajaduste hindamise vorm, et ohvritele nii menetlusprotsessi jooksul, vahetu turvalisuse tagamiseks kui ka püsiva abivajaduse korral veelgi paremat tuge pakkuda.

1.09.2023 jõustus uus kohtuekspertiisiseadus, mis moderniseerib kohtuekspertiisi valdkonda. Digimenetlusele ülemineku esimene suur samm on täiesti uus kohtuekspertiisi infosüsteem (KEIS-2).

4.10.23 allkirjastasid siseminister ja justiitsminister kokkuleppe, millega seati politseile ja prokuratuurile kuritegevuse vastaseks võitluseks uued prioriteedid, sh suure kahjuga majanduskuritegude ja raske korruptsiooni vastane võitlus; laste ja noorte kaitsmine narkokuritegevuse kahjuliku mõju eest ning alaealiste vastu suunatud seksuaalkuritegude vastane võitlus; kriminaaltulu tuvastamine, arestimine ja konfiskeerimine; kriminaalmenetluste tõhus ja kvaliteetne läbiviimine.

1-10 kuud

kestab keskmiselt kohtumenetlus kriminaalasjades

Vägivallast loobumise liinile pöördumised

2548

2022: 2310

(Allikas: sotsiaalkindlustusamet)

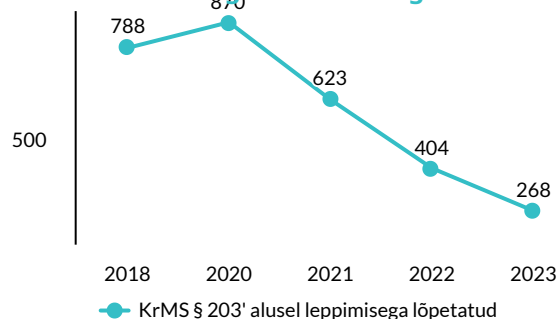
Vägivallakuritegusid registreeriti 1% vähem: 7012 (2022: 7076).

Ohvriabisse pöördumised: uued juhtumid

3586

2022: 3719

Vahendusmenetluses lõpetatud kuritegude arv langeb

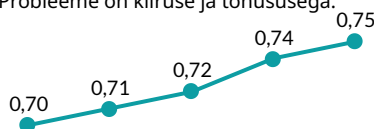

Lepitusmenetluste arv langeb, kuna prokuratuur suunab vägivaldajuhtumeid rohkem sotsiaalkindlustusametisse konfliktivahendusse, vägivallast loobumise teenusele jne.

Eesti positsioon rahvusvahelises õigusriigi indeksis kriminaaljustiitsüsteemi alakategoorias

9/142

Süsteem on korruptsioonivaba ja sõltumatu, menetlusosaliste õigused on tagatud. Probleeme on kiiruse ja tõhususega.

Allikas: worldjusticeproject. Joonisel on Eesti kriminaaljustiitsüsteemi indeksi väärtus aastatel 2016-2023.

Kõige rohkem registreeritud kuriteoliigid 2023

vargus (8027)

kehaline väärkohtlemine (5429)

mootorsõiduki joobes juhtimine (2429)

Kriminaalpoliitika põhialused 2030

Ülevaade 2023. aasta kohta

3.

2. LAPSED JA NOORED EI SATU KRIMINAALJUSTIITSÜSTEEMI VAATEVÄLJA, NOORTE ÕIGUSRIKKUMISED VÄHENEVAD, TAGATAKSE NOORTE ÕIGUSRIKKUJATE EAKOHANE KOHTLEMINE

01.02.2023 käivitus ESF+ projekt "Noorte korduvkuritegevuse ennetamine", mille eesmärk on soodustada ja edendada 14-29-aastaste õigusrikkumistaustaga noorte osalemist ühiskonnaelus, toetada nende iseseisvat toimetulekut, nende jõudmist õppetegevusse ja tööturule ning seal püsimist, et ennetada sotsiaalsete probleemide tekkimist või süvenemist.

Koolitati laste ja noortega töötavaid spetsialiste taastava õiguse, konfliktivahenduse, lastega suhtlemise oskuste, motiveeriva intervjuerimise, alaealiste ülekuulamise erisuste ja praktilise küsitlemise teemadel.

Esmase ennetuse arenduseks katsetati Tallinnas, Rakvere vallas ja Viimsis kogukonnapõhist ennetustöö mudelit, mis põhineb Islandi ennetusmudelil.

Rakendati "Ringist välja" mudelit eriti keeruliste juhtumite korral, mille suureks lisandväärtuseks on spetsialistide ja perekonna omavaheline koostöö.

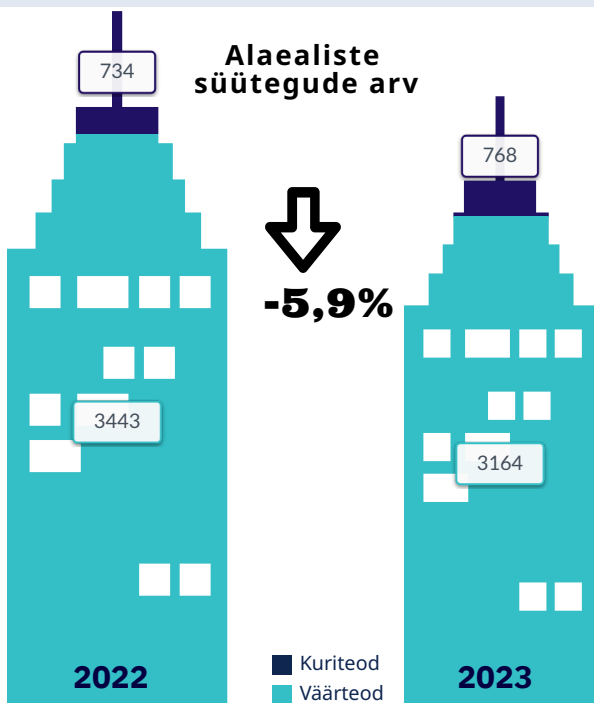
Viidi läbi täiendavaid kiusuennetustegevusi Eesti koolides SA Kiusamisvaba Kooli toel ning toetati õigusrikkumise taustaga noorte kooli ja tööle saamist läbi STEP programmi.

2023. aasta kevadel viidi Eesti üldhariduskoolides läbi rahvusvaheline noorte hälbiva käitumise uuring ISRD4. Tähelepanu vääriksid kaks õigusrikkumise liiki, mis näitavad tõusu: vargus poest või ostukeskusest ning narkootikumide müük ja vahendus.

Alaealiste kuritegude arv
(2023) **768**
(2022: 734)

Alaealiste
süütegude arv

↓
-5,9%

Alaealiste arv
vanglas:

1

2021: 3
2013: 33

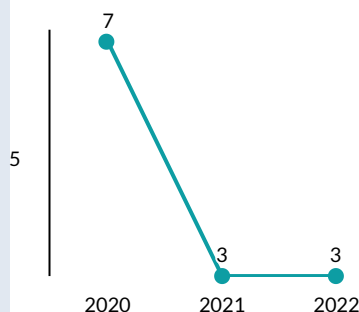
Aasta jooksul kinnise
lasteasutuse teenusel
(KLAT) viibinud lapsed

102

2022: 113
2021: 123
2020: 121

Vähem alaealisi kannab arestikaristust

Alaealiste levinumad õigusrikkumised on vägivallakuriteod: enamasti kaklus või löömine, vargused, enamasti poevargused ja alkoholi tarbimine.

Kasvanud on narkootikumidega seotud süüteod (väärted ja kuriteod) ja alkoholi tarbimine.

1470

narkootikumide
käitlemine ja alkoholi
tarvitamine

2022: 1260

Alaealiste seas kasvas hüppeliselt narkootikumide käitlemine väikeses koguses ja alkoholi tarbimine. Kõige enam vähenesid kehalise väärkohtlemisega seotud kuriteod, väärtegedest kergliikleja liiklusnõuete rikkumised ning pisivargused ja vara kahjustamine. Registreeriti üks tulirelvaga seotud juhtum ja pandi toime üks tapmine (2022 niisuguseid juhtumeid polnud).

Kriminaalpoliitika põhialused 2030

Ülevaade 2023. aasta kohta

4.

3. ENNETATAKSE KORDUVKURITEGEVUST, SH SÕLTUVUSEST JA VAIMSE TERVISE HÄIRETEST TINGITUD ÕIGUSRIKKUMISI, TÕHUSTATAKSE KARISTUSPOLIITIKAT JA TOETATAKSE KURITEGEVUSEST EEMALDUMIST

valdkonnaülese ennetuse koordineerimiseks loodud ennetusnõukogu koos alatöörühmadega on teinud tööd ennetuses ühtsete sõnumite ja suundade leidmisel. Kokku on saanud lähiaastate tegevusplaan, kus sees just ühist tähelepanu vajavad tegevused.

„Vanglast vabanenute jätkutugi“ programmi raames viidi läbi tööhõiveprogramm eesmärgiga õpetada vabanevatele kinnipeetavatele teadmisi ja oskusi, mille järele on tööturul suur nõudlus. See aitab vabanemisel leida omandatud kompetentsile vastav töö.

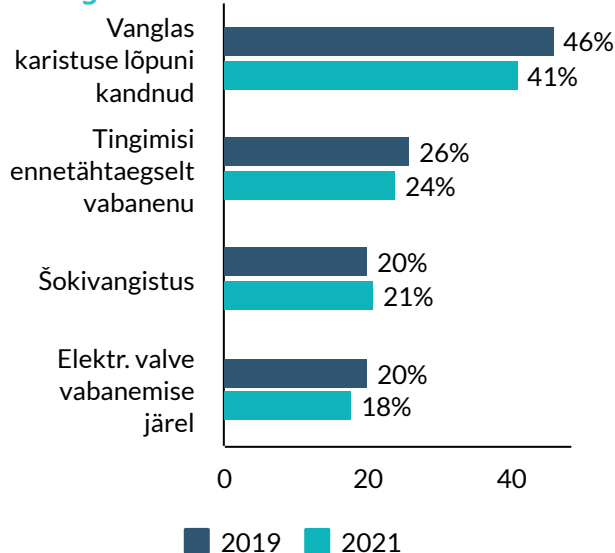
Juba mitmendat aastat viisime Koostöös TalTechi ja Tartu Ülikooli üliõpilastega viisime läbi korruptsiooni valdkonna tunde gümnaasiumites, 2023. aastal osales sellistes tundides üle 350 gümnaasiumiõpilase.

Riigikogule saadeti menetlemiseks tööalasest EL õiguse rikkumisest teavitaja kaitse seaduse eelnõu, mis annab kaitse neile, kes EL õiguse rikkumisest teada annavad, ning aitab tööandjatel nii era- kui ka avalikus sektoris ilma suurema kära ja tähelepanuta rikkumistele reageerida ja tõhusalt piir panna.

Siseminister, justiitsminister, sotsiaalkaitseminister ja haridus- ja teadusminister allkirjastasid kokkuleppe koos tegevuskavaga, millest on seatud lähisuhtevägivalla ennetamise eesmärgid ja tegevused.

Valmisid olulised karistuspoliitika analüüsid, sh Vanemaealiste kuriteoohvrite analüüs, Lähenemiskeelu taotlemise ja kohaldamise analüüs, Analüüs ja ettepanekud kriminaalasjade menetlemise kiiremaks ja ökonoomsemaks muutmiseks, Korruptsioon Eestis 2023.

Vanglast vabanenute retsidiivsus

Joonisel kajastuvad õigusrikkujad, kes mõistetakse kahe aasta jooksul uuesti süüdi. Nt mõistetakse süüdi 41% neist, kes vabanevad vanglast tähtaegselt, aga 21% šokivangistuse saanutest. Paljude kuritegude puhul (vägivald, vargused, joobes juhtimine jt) on retsidiivse peamiseks riskiteguriks alkoholi- või narkosõltuvus.

Vangistuse mediaanpikkus: 4,25 a

Vanglates on kõige enam:

Narkootikumidega seotud süüteo eest süüdi mõistetuid - 386

Eluvastase süüteo eest süüdimõistetuid - 230

Liiklussüüteo eest süüdi mõistetuid - 173

Retsidiivsus kõigi vanglast vabanejate puhul

30%

Retsidiivsus kõikidel õigusrikkujatel

15%

49%

Süsteemaatilise varguse eest vanglakaristust kandnutest paneb 2 a jooksul toime uue kuriteo.

40

Kinnipeetava keskmine vanus

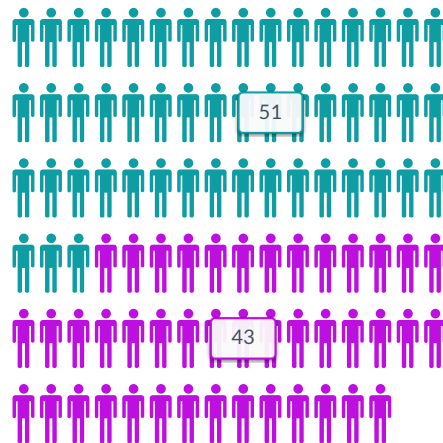
2019: 38,6

22%

Tugiteenuse kasutajatest jõudis tööhõivesse

2022: 33%

Ühes kuus oli tugiisikuteenusel keskmiselt 51 inimest ja majutusteenusel 43 inimest (2023).

1,7%

Eesti inimestest tunnistab, et on viimase aasta jooksul langenud vägivaldse ründe ohvriks

15%

Eesti inimestest tunnistab, et ta on viimase aasta jooksul langenud kauba müügi või teenuse osutamise seotud pettuse ohvriks.

Allikas: Justiitsministeerium. 2023. Ohvriuuring.